

7263 SAYILI KANUN İLE AR-GE VE TEKNOLOJİ BÖLGELERİNDE (TEKNO PARK ALANLARINDA) YAPILAN DÜZENLEMELER

GİRİŞ

3 Şubat 2021 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan 7263 sayılı Kanun ile 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu ve 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun'da bazı değişiklikler ve düzenlemeler yapılmıştır.

Yazımızda söz konusu düzenlemeler ele alınmaktadır. Ancak öncelikle 4691 ve 5746 sayılı kanunlar hakkında kısaca bilgi vermekte yarar bulunmaktadır.

6.7.2001 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış bulunan 4691 sayılı Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu, üniversiteler, araştırma kurum ve kuruluşları ile üretim sektörlerinin işbirliği sağlanarak, teknolojik bilgi üretmek, üründe ve üretim yöntemlerinde yenilik geliştirmek, ürün kalitesini veya standardını yükseltmek, verimliliği artırmak, üretim maliyetlerini düşürmek, teknolojik bilgiyi ticarileştirmek, teknoloji yoğun üretim ve girişimciliği desteklemek, küçük ve orta ölçekli işletmelerin yeni ve ileri teknolojilere uyumunu sağlamak, teknoloji yoğun alanlarda yatırım olanakları yaratmak, araştırmacı ve vasıflı kişilere iş imkânı yaratmak, teknoloji transferine yardımcı olmak ve yüksek ve ileri teknoloji sağlayacak yabancı sermayenin ülkeye girişini hızlandıracak teknolojik alt yapıyı sağlamak amaçlamaktadır.

12/3/2008 tarihli Resmi Gazetede yayımlanmış bulunan 5746 sayılı Araştırma, Geliştirme ve Tasarım Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkındaki Kanunda ise teknolojik bilgi üretilmesini, üründe ve üretim süreçlerinde yenilik yapılmasını, ürün kalitesi ve standardının yükseltilmesini, verimliliğin artırılmasını, üretim maliyetlerinin düşürülmesini, teknolojik bilginin ticarileştirilmesini, rekabet öncesi işbirliklerinin geliştirilmesini, teknoloji yoğun üretim, girişimcilik ve bu alanlara yönelik yatırımlar ile Ar-Ge'ye, yeniliğe ve tasarıma yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye girişinin hızlandırılmasını, Ar-Ge ve tasarım personeli ve nitelikli işgücü istihdamının artırılmasını desteklemek ve teşvik etmek amacı olduğu ifade edilmektedir.

Görüldüğü üzere her iki yasada da amaç aynı olup araştırma ve geliştirme faaliyetleri ile teknolojiyi geliştirmek suretiyle yeniliklere açılmak ve bu suretle işletmeleri teşvik etmek olarak ifade edilmektedir.

Her iki kanunda da çeşitli kanunlarla birçok değişiklik ve ilaveler yapılmış olmakla beraber en son 7263 sayılı Kanunla her iki yasada değişiklik ve düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır.

4691 SAYILI KANUNDA YAPILAN DÜZENLEMELER

1. Kuluçka merkezleri kurulması ile ilgili düzenleme

Özellikle genç ve yeni işletmeleri geliştirmek amacıyla; girişimcilere bölge içinde veya dışında ofis hizmetleri, ekipman desteği, yönetim desteği, mali kaynaklara erişim, kritik iş ve teknik destek hizmetlerinin bir çatı altında tek elden sağlandığı yapılar kurulması hüküm altına alınmıştır.

Kuluçka merkezlerinde yer alan AR-GE, teknolojik yenilik, yazılım ve tasarım faaliyetlerinde bulunan ve nitelikleri ve bu merkezlerde bulunabilecekleri sürelerin

Bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenecek olan erken aşama girişimcilerinin çalışmalarına imkân tanınmıştır.

2. Değerlendirme Kurulu İle İlgili Düzenleme.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı temsilcisi başkanlığında, Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu Başkanlığı, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı ve Bakanlık tarafından belirlenecek teknoloji konusunda faaliyet gösteren en az biri özel kuruluşun olmak şartıyla iki kurum veya kuruluşun birer temsilcinin katılımı ile Değerlendirme Kurulu oluşturulması öngörülmektedir.

3.Yönetici Şirkete İlişkin düzenlemeler.

4691 sayılı Kanunun 5'nci maddesinde yer alan yönetici şirkete ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

- Kurulacak yönetici şirketin belirlenen yükümlülüklerine uygun faaliyet göstermesini temin için esas sözleşmesi ile bu sözleşmede yapabileceği değişikliklerin izlenebilmesi için Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı izni getirilmiştir.

- Teknoloji Geliştirme bölgesinde yer alan AR-GE ve tasarım faaliyetinde bulunan firmalar için iş yeri açma ve çalışma ruhsatı ilgili mevzuat çerçevesinde Bakanlık il müdürlükleri tarafından düzenleneceği ve bu kapsamda denetleneceği ifade edilmek suretiyle Girişimcilerin desteklenmesinin yanı sıra ilgili mahalli idarelerden verilmesi gereken işyeri açma ve çalışma ruhsatının da sanayi ve teknoloji bakanlığı il müdürlükleri tarafından verilmesi suretiyle girişimcilere kolaylık sağlanmaktadır.

- Diğer yandan bölgede faaliyet gösteren girişimcilerin projelerinin tamamlanma tarihinden itibaren yönetmelikle belirlenen şartlar dahilinde yeni bir proje sunmamaları ve ilgili mevzuat çerçevesinde yönetici şirkete iletmekle yükümlü oldukları bilgi ve belgeleri süresinde iletmemeleri halinde, sözleşmenin fesholunmuş sayılacağı ve fesih edilen şirketlerin bölgeden tahliye edilecekleri madde metnine eklenmiştir.

4. Destek ve Muafiyetler İle İlgili Düzenlemeler

Kanunun 8 nci maddesinde destek ve muafiyetlerle ilgili yapılan düzenlemelerle;

a) Giderlere Katılım Desteği

Bölgelerde alt yapı, idare binası, AR-GE binası, atölye ve kuluçka merkezi inşası ile atölyelerde kullanılacak makine, ekipman ve yazılımlar ile AR-GE ve yenilik faaliyetleri ile tasarım faaliyetlerini desteklemeye yönelik yönetici şirketçe yürütülen veya yürütülecek kuluçka programları, teknoloji transfer ofisi hizmetleri ve teknoloji iş birliği programları ile ilgili giderler, yardım amacıyla Bakanlık bütçesine konulan ödenekle sınırlı olmak üzere karşılanabileceği hüküm altına alınmıştır.

b) Personel Maaş Desteği

- Ar-Ge personeline iki yıl için uygulanan maaş desteğine, yapılan düzenleme ile teknoloji geliştirme bölgeleri yönetici şirketlerinde kuluçka merkezi ve teknoloji transfer ofisi

hizmetlerinde istihdam edilen desteklenecek programlar mezunu personele de aynen uygulanacağı ifade edilmektedir.

•Bölgelerde yer alan firmaların, istihdam ettikleri doktora öğrencisi AR-GE personeli için, iki yıl süreyle Bakanlık bütçesine konulacak ödenekle sınırlı olmak üzere, Bakanlıkça yönetmelikle belirlenen şartlar çerçevesinde destek verilebilecektir.

•Stajyer istihdam eden firmaların, Bakanlık bütçesine konulacak ödenekle sınırlı olmak üzere, Bakanlıkça yönetmelikle belirlenen şartlar çerçevesinde desteklenebilecektir.

c) İstisna Edilen Kazanç Üzerinden Yapılacak Harcama

Kanuna eklenen Ek 3'ncü madde uyarınca 1/1/2022 tarihinden itibaren, vergiden istisna edilen kazanç tutarı 1.000.000 Türk lirası ve üzerinde olan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, bu tutarın yüzde ikisi pasifte geçici bir hesaba aktarılacaktır. Bu tutar yıllık bazda 20.000.000 Türk lirası ile sınırlıdır.

Geçici hesapta tutulan bu tutarın, geçici hesabın olduğu yılın sonuna kadar Türkiye'de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da bu Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan diğer girişimcilere sermaye olarak konulması şarttır.

Aksi halde yıllık beyanname üzerinden istisna edilen kazançlar tutarının yüzde 20'si, ilgili yılda yararlanılan gelir ve kurumlar vergisi istisnasına konu edilemez. Bu tutar nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi ziyayı cezası uygulanmaksızın tarh edilir.

d) Vergi İstisna Süresi Uzatılmıştır

Yönetici şirketlerin elde ettikleri kazançlar ile bölgede faaliyet gösteren gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, münhasıran bu bölgedeki yazılım, tasarım ve AR-GE faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları 2023 yılına kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna iken bu süre 1.1.2028 tarihine kadar uzatılmıştır.

e) Ücretler Üzerinden Vergi İndirim Süresi Uzatılmış Ve İndirimden Yararlanacak Personel Sayısı Arttırılmıştır.

•31/12/2028 tarihine kadar, bölgede çalışan AR-GE, tasarım ve destek personelinin bu görevleri ile ilgili ücretleri üzerinden asgari geçim indirimi uygulandıktan sonra hesaplanan gelir vergisi; verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edilecektir.

•Bu kapsamdaki ücretlere ilişkin düzenlenen kâğıtlar da damga vergisinden istisna tutulacaktır.

•Öte yandan gelir vergisi stopajı ve sigorta primi işveren hissesine ilişkin teşviklerden yararlanacak olan destek personeli sayısı, AR-GE ve tasarım personeli sayısının yüzde onunu aşamayacak ancak toplam personel sayısı on beşe kadar olan bölge firmaları için bu oran yüzde yirmi olarak uygulanacaktır.

•Bölgede yer alan işletmelerde gelir vergisi stopajı teşvikine konu edilen toplam çalışma sürelerinin yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla ilgili personelin bölge dışında geçirdikleri süreler de gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir. Yüzde yirmi olarak belirlenen bu oran Cumhurbaşkanı tarafından yüzde elliye kadar artırılabilir.

f) Bölgede Yer Alan Firmalara Yapılan Sermaye Desteklerinde İstisna Süre Ve Tutar Arttırıldı

Kanunun geçici 4 ncü maddesinde hüküm altına alınan, teknoloji geliştirme bölgesinde faaliyette bulunanlara bu Kanun kapsamındaki projelerin finansmanında kullanılmak üzere gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından sağlanan sermaye desteklerine uygulanan gelir ve kurumlar vergisi istisna süresi 2023 den 1.1.2028'e uzatılmış ve beyan edilen gelirin veya kurum kazancının yüzde onunu ve öz sermayenin yüzde yirmisini aşmamak üzere, uygulanan azami istisna tutarı 500.000 Türk lirasından tutar yıllık olarak 1.000.000 Türk Lirasına çıkarılmıştır.

5746 SAYILI KANUNDA YAPILAN DÜZENLEMELER

5746 sayılı Yasada yapılan düzenlemeler esas itibariyle destek ve teşvikler ile ilgili bulunmaktadır.

1. Temel Bilimler İbaresini Kaldırıldı ve Yerine Desteklenecek Programlar İbaresini Getirildi ve Kapsam Genişletildi

5746 Kanununun 2'nci maddesinin (o) bendinde Temel bilimler ibaresini yer almış ve yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programları olarak temel bilimler ifade edilmiş iken 7263 sayılı yasa ile Temel Bilimler deyişini yerine "Desteklenecek Programlar" tabiri kullanılmış ve desteklenen programların, yükseköğretim kurumlarının matematik, fizik, kimya ve biyoloji lisans programları yanında yükseköğretim Kurulundan alınan görüş üzerine Bakanlıkça belirlenecek diğeri programlar olduğı ifade edilmek suretiyle kapsam genişletilmiştir.

2. Destek ve Muafiyetler İle İlgili Düzenlemeler

a) Personel Ücretlerinde İstisna Yerine İndirim Usulü Getirildi

Kanununun 3 madde 2 nci fıkrasında hüküm altına alınan personele gelir vergisi teşviki ile ilgili olarak ücretlerin belli yüzdesi gelir vergisinden istisna iken yapılan düzenleme ile verilecek muhtasar beyanname üzerinden tahakkuk eden vergiden indirilmek suretiyle terkin edileceğı ifade edilmiştir.

b) Doktora Mezunu Personelin Üniversitelerde Ders Vermeleri İle Ar-Ge Ve Tasarım Personelinin Girişimcilere Mentorluk Yapması Teşvik Kapsamını Genişletildi

Yapılan düzenleme ile Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde doktora mezunu personelin üniversitelerde Ar-Ge ve yenilik alanında ders vermesi veya Ar-Ge ve tasarım personelinin teknoloji geliştirme bölgelerinde bulunan girişimcilere mentorluk yapması durumunda haftalık 8 saati aşmamak şartıyla, bu çalışmalarını gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir.

Buna ilave olarak Ar-Ge veya tasarım merkezlerinde gelir vergisi stopajı teşvikine konu edilen toplam çalışma sürelerinin yüzde yirmisini aşmamak kaydıyla bu fıkrada belirtilen durumlar haricinde ilgili personelin bu merkezler dışında geçirdikleri süreler de gelir vergisi stopajı teşviki kapsamında değerlendirilir. Yüzde yirmi olarak belirlenen bu oran Cumhurbaşkanı tarafından yüzde elliye kadar artırılabilir.

c) Girişim Sermayesi Desteği Getirildi

Kanunun 3'ncü maddesine eklenen (13) numaralı bent ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bütçesinden teknoloji, teknolojik üretim ve yenilik faaliyetlerini desteklemek amacıyla girişim sermayesi fonlarına destek bütçesi aktarılabilir.

Söz konusu fonlardan yararlanan şirketlere sermaye desteğinde bulunan gelir ve kurumlar vergisi mükellefi bulunan şirketlerin beyan edilen gelirin veya kurum kazancının yüzde onunu ve öz sermayenin yüzde yirmisini aşmayan kısmı ticari kazancın veya kurum kazancının tespitinde indirim konusu yapılır. Ancak yapılacak indirim tutarı yıllık 1.000.000 Türk lirasını aşamaz.

d) İstisna Edilen Kazanç Üzerinden Yapılacak Harcama

4691 Sayılı kanunun Ek 3'ncü maddesine eklenen hükme paralel olarak 5746 sayılı Kanunun 3'ncü maddesine 14'ncü bent eklenmiştir.

Buna göre 1/1/2022 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yıllık beyanname üzerinden yararlanılan indirim tutarı 1.000.000 Türk lirası ve üzerinde olan kurumlar vergisi mükellefleri tarafından, bu tutarın yüzde ikisi pasifte geçici bir hesaba aktarılır. Aktarılması gereken tutar yıllık bazda 20.000.000 Türk lirası ile sınırlıdır.

Bu tutarın, geçici hesabın oluşturduğu yılın sonuna kadar Türkiye'de yerleşik girişimcilere yatırım yapmak üzere kurulmuş girişim sermayesi yatırım fonu paylarının satın alınması veya girişim sermayesi yatırım ortaklıkları ya da 4691 sayılı Kanun kapsamındaki kuluçka merkezlerinde faaliyette bulunan girişimcilere sermaye olarak konulması şarttır.

Söz konusu tutarın ilgili yılın sonuna kadar aktarılmaması durumunda, bu Kanun kapsamında yıllık beyanname üzerinden indirim konusu yapılan tutarın yüzde yirmisi, ilgili yılda yararlanılan Ar-Ge indirimine konu edilemez. Bu tutar nedeniyle zamanında alınmayan vergiler vergi zıyaı cezası uygulanmaksızın tarh edilir.

3. Denetim Süresi Uzatılmıştır.

Kanunun 4'ncü madde birinci fıkrasında yer alan destek ve teşvik unsurlarından yararlananların bu Kanunda öngörülen şartları taşıdıklarına ilişkin tespitlerin en geç iki yıllık süreler itibarıyla yapılacağına ilişkin hükümde süre üç yıl olarak belirlenmiştir.

Ayrıca maddeye eklenen 8 numaralı fıkra ile denetimin Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı veya Bakanlıkça yetki verilen teknoloji geliştirme bölgeleri yönetici şirketleri tarafından gerçekleştirileceği hüküm altına alınmıştır.

4. Yürürlük Süresi Uzatılmıştır.

Kanunun yürürlük süresi 2023 den 1.1.2028'e kadar uzatılmıştır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Türkiye dünyada Ar-Ge' ye en fazla destek veren ülkelerden birisi olmasına karşın son 10 yılı dünya ile karşılaştırıldığı zaman bazı ülkelerin ar-ge harcamalarının milli gelire oranı çok yüksek olduğu Türkiyede ise 2007-2017 arası itibarıyla bu oran 0.69 dan 0.96 ya çıkmış olmakla birlikte % 2 olan hedefin şu anda % 1 gerisinde bulunduğu görülmektedir. Dünyada en çok harcama yapan firmalar arasında teknoloji firmaları ağırlıklı olduğu halde Türkiyede

ise en çok Ar-Ge harcaması askeri alanda yapıldığı görülmektedir. Oysa katma değeri olan teknolojik firmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir.

2001 yılından bu yana 85 adet teknoloji geliştirme bölgesi kurulmuş olup bunlardan 71 tanesi çalışmalarına devam etmekte geri kalanlar ise halen kuruluş aşamasında bulunmaktadır.

Diğer taraftan 7263 sayılı Kanunla vergi teşviklerinde istisnadan vazgeçilmiş indirim esasına geçilmiş olmakla beraber hala 4691 sayılı kanunda istisna tabiri yer almakta bu yönüyle gelir vergisi stopaj teşviklerinin istisna mı olduğu ya da tahakkuk ettirildikten sonra terkin mi ettirileceği yönünde tereddütlerin devam ettiğini ve bu hususun netleştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Diğer yandan Ar-Ge ile teknoloji ile ilgili yatırımların dönüşleri çok uzun vadeli olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmaların daha kısa vadede sonuçlandırılmalarının hedeflenmesi gerektiği düşünülmektedir.